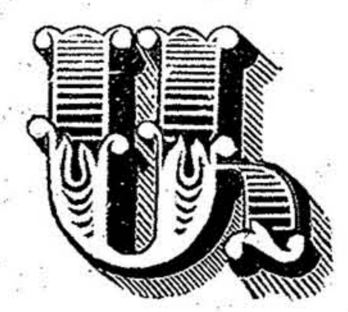
ՀԱՏԸ 5 ՄԻԼԻՄ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

		Տարեկան	Վեցամսեայ
ԵԳԻՊՏՈՍ	Ղ. Ղ.	80	40
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ	Ֆր.	20	10

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ՝ ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՀԵՐՈՒ ՕՐԳԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՇԱԲԱԹԸ ԵՐԵՔ ԱՆԳԱՄ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

Շարա Ապու Տարտար, Թիւ 16

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ՀԱՍՑԷ՝

Journal AREV

B. P. № 297

Alexandrie, EGYPTE

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ՝ ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ԻՆՉ Է ԴԻՒԱՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ

Շատ մը բառերու կարգին, Դիւանագիտութիւն բառն ալ սխալ հասկցուած է մեր մէջ։

Մենք, «Դիւանագիտութիւն» ըսելով, կը հասկնանք միայն Մեծ Պետութեանց դուռը ափ առնել եւ Հայոց վիճակին բարւոքումը աղերսել։

Այս պատճառաւ ալ, երբ հա. մեւրոպեան պատերազմը ծագեցաւ, չորս կողմէն սկսանք պոռալ՝ «Այս անգամ մեզի դիւանագիտութիւն պէտք չէ, այլ գնտակ...»

Զարմանալին հոն է որ միայն ռամիկները չեն այս բառը սխալ մեկնաբանողները, այլ մինչեւ անգամ գրագէտ եւ հրապարակագիր համբաւ վայելող անձեր։

«Դիւանագիտութիւն» բառին վերոյիշեալ սահմանը, սակայն, հեռու է ճիշդ ըլլալէ։ Անիկա գոնէ շատ կիսկատար է։

Դիւանագիտութիւնը պարզապէս այն գիտութիւնն է որ զանազան տարբեր միջոցներ կը գործածէ քաղաքական որոշ արդիւնքի մը հասնելու համար։

Մեծ Պետութեանց դուռը ափ առնելը, Հայոցս մասին խօսելով, այդ միջոցներէն մէկ հատն է միայն, բայց ասոնց առընթեր տակաւին ուրիշ հարիւրաւոր միջոցներ կան, որոնք նոյնպէս դիւանագիտութեան մաս կը կազմեն։

Օրինակի համար, երբ Սասունի կոտորածէն յետոյ Եւրոպա Հայկական Խնդիրը թողլքանեց՝ Հնչակեանները 1895ին Պապը Ալիի ցոյցը կազմակերպեցին։ Այս ցոյցը զինեալ ցոյց մըն էր, ցուցարարները վերջաւորուածներ եւ դաշոյններ կը կրէին, ապա ուրեմն իր արտաքին ձեւին մէջ յեղափոխական էր, այլ սակայն էականապէս դիւանագիտական, զի ցոյցը կազմակերպողները շատ աղէկ գիտէին թէ՝ իրենց յեղափոխական այդ արարքովը չէր որ Թուրքիան պիտի կործանէր եւ Հայերը ազատութիւն պիտի չահէին, այլ իրենք նպատակ ունէին պարզապէս Եւրոպայի լուրջ ուշադրութիւնը հրաւիրել այդ կերպով Հայկական Հարցին վրայ։

Տարի մը յետոյ, երբ «Դէպքը»ը պատահեցաւ, այսինքն երբ Դաշնակցականները Պանք Օթօմանը գրաւեցին ռումբերով եւ զայն օդը հանել սպառնացան, ուրիշ նպատակ չունէին բայց եթէ Թուրքիոյ մէջ ապրող Եւրոպացիներուն շահերը վտանգել եւ այս կերպով հարկադրել պետութիւնները որպէսզի հայոց վիճակին բարւոքումովը զբաղին։

Պօմպաններու այս ցոյցն ալ, ու-

փոխական, էականօրէն դիւանագիտական էր։

Նոյն դասակարգին կը պատկանին նաեւ Մայր Եկեղեցիի 1890ի ցոյցը, 1895ի Զէյթունի ապստամբութիւնը, երկուքն ալ Հնչակեաններուն կողմէ կազմակերպուած, Դաշնակցականներու Խանասորի արշաւանքը, Հնչակեան եւ Դաշնակցական կուսակցութեանց ապստամբական արշաւախումբերը, ահաբեկման մէկ քանի գործողութիւնները եւն. եւն.։

Բոլոր այս ակիտացիան, տէռօրը եւ ապստամբական փորձերը կատարուած են մեր յեղ. մարմիններուն կողմէն՝ վերջ ի վերջոյ Եւրոպայի գործնական միջամտութիւնը հրաւիրելու միակ նպատակաւ, եւ ո՛չ երբեք այն միամիտ հաւատքով թէ մեր սեփական ուժերով կարող էինք հաստատակամ թշնամին յաղթել։ Ապա ուրեմն վերոյիշեալ ամէն արարքներն ալ, հակառակ իրենցմէ մասցող վառօդին, էականապէս դիւանագիտական էին։

Եւ այս վերջին ժամանակներս, հայ կամաւոր գունդերու դաշնակից բանակներուն հետ եւ ի մասնաւորի Թուրքիոյ դէմ կռուիլը, իր զինուորական գործունէութիւն հակառակ, Հայոց ընդարձակ դիւանագիտութեան ամենէն փայլուն ապացոյցներէն մէկն է, թէեւ այդ ինքնաբուխ շարժումին խառնուած ըլլայ նաեւ հայոց դարաւոր վրէժխնդրութեան զգացումն ալ։ Զի յայտնի է որ, ո՛չ մէկ հայու միտքէն կ'անցնի իր սեփական ազգային ուժով Թուրք բանակներուն յաղթել, բայց ամէն հայ չատ խրատեալ կը մտածէ թէ՝ Թուրքիոյ վերջնական հաշուեյարդարութեան առթին եւ ա՛յն պարագային երբ դաշնակիցները յաղթող հանդիսանան, ինչպէս կը մաղթենք ու կը յուսանք, Հայութիւնը իրաւունք կ'ունենայ իր թափած արեան անունով պահանջող ներկայանալու, որքան ալ համեստ ըլլայ իր դերը վերջնական յաղթանակին մէջ։ Ուրեմն կամաւորներու արարքն ալ էականօրէն դիւանագիտական է։

Ու երբ վաղը պատահի որ Հայերը համոզում գոյացնեն թէ Դաշնակիցներուն գործնականապէս օգնելու համար զինուորական տարբեր եւ աւելի հաւժկու շարժում մը հարկաւոր է մայր-երկրի որոշ մէկ կէտին վրայ եւ եթէ միջոց ունենան այդ ձեռնարկին մէջ յաջողելու, իրենց սոյն արարքն ալ, հակառակ իր արտաքին զինուորական երեւոյթին, դա՛րձեալ էականօրէն դիւանագիտական հանդամանք ունի, զի շարժումին կազմակերպիչները ո՛չ թէ անոր անմիջական արդիւնքին, այսինքն անպայման եւ վճռական

յաղթութեան վրայ յոյս կը դնեն՝ այլ անոր անուղղակի, հաւանական օգուտներուն վրայ։

Ուրիշ օրինակ մը։ Սեպենք թէ, Հայերը զինուորական գնահատելի ծառայութիւններ մատուցանելով հանդերձ, վերջնական հաշուեյարդարութեան միջոցին հակառակորդ պետութիւն մը աչք տնկէ Հայաստանի մէկ մասին։ Այդ պարագային, Հայերը կ'աշխատին Եւրոպայի հանրային կարծիքը իրենց ի նպաստ շահիլ միջազգային մամուլին բարեացակամ օժանդակութեամբ եւ այս կերպով Դաշնակից Պետութեանց հայանպաստ տրամադրութիւնները գիւրացնել։ Ահա գործ մը որ կրնայ ի հարկին Հայոց թափած արիւնին համահաւասար արդիւնք յառաջ բերել։ Մամուլի միջոցաւ հայանպաստ բրօբականտն ալ, ուրեմն, դիւանագիտական տարբեր միջոց մըն է, ինչպէս է հրացանը եւ իր գնտակը։

Չի մոռնանք աւելցնել թէ հրացանը եւ գնտակը միայն այն ատեն դիւանագիտութենէն անկախ գործ կը տեսնեն երբ վերջին խօսքը իրենց կը մնայ, այսինքն երբ իրենք իրենցմով կրնան վերջնական յաղթանակը տանիլ թշնամիին վրայ, երբ բիրտ ոյժ կը ներկայացնեն։

Այսպէս, երբ Գերմանիա յաղթուելու ըլլայ արդի պատերազմին մէջ, իր ամբողջ վիթխարի զինուորական ոյժը մէկ կուտ չի կրնար արժել հաշտութեան բանակցութեանց ատեն, քանի որ չէ կրցած այդ ոյժին շնորհիւ վերջնական յաղթանակը տանիլ։

Գալով Օսմանեան Կայսրութեան հպատակ կամ գերի (րայա) ցեղերուն, անոնցմէ ո՛չ մէն միմիայն բիրտ ոյժով յաջողած է յաղթանակ տանիլ Թուրքիոյ վրայ եւ իր ազատութիւնը ինքն իր միջոցներովը ձեռք բերել, այլ միշտ Եւրոպայի պետութեանց միջամտութեան շնորհիւ քաղաքական ուրոյն գոյութիւն ունեցած է։ Այս արդիւնքին հասնելու համար յիշեալ գերի ցեղերը գործածած են երեք տարբեր դիւանագիտական միջոցներ, այսինքն՝ ապստամբութիւն, Եւրոպայի մէջ իրենց նպաստաւոր հանրային կարծիք եւ Պետութեանց բարեացակամ միջամտութիւն։

* *

Հայկական Պատուիրակութեան նախագահ Վսեմ. Պօղոս փաշա Նուպար, «դիւանագիտութիւն» բառին սահմանը խիստ լաւ ըմբռնած ըլլալով, ամէն բանաւոր միջոց գործածել որոշած է նպատակին հասնելու համար, ուստի շարաչար կը սխալին անոնք որ կը կարծեն թէ՝ Ն. Վսեմութեան ծրագիրը Եւրոպայի աղերս ներկայացնելուն մէջ եւեթ կը կայանայ։

ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Էնվէր փաշայի սպառնալիքները

Լոնտոն, 14. — Էնվէր փաշա կ'սպառնայ Դաշնակիցներուն որ Կէլիպօլու պիտի զրկէ Կ. Պոլիս բնակող Անգլիացիներն ու Ֆրանսացիները։

Այս սպառնալիքին ի պատասխան Սըր Էտ. Կրէյ կորովի ազդարարութիւն մը ուղղեց օսմ. կառավարութեան, յայտարարելով թէ Էնվէր փաշան, Խլաթ Սայիտ Հալիմ փաշան եւ միւս Թուրք նախարարներն ու զօրավարները անձնապէս պատասխանատու պիտի բռնէ Դաշնակից Պետութեանց պատկանող եւ Պոլիս կամ Թուրքիոյ ուրիշ քաղաքները բնակող անհատներու կեանքին համար։

Միացեալ Նահանգաց դեսպանը Երէտ. Թուրքերուն մօտ միջամտեց յորդորելով զանոնք որ սեւ է կերպով չնեղեն անգլ. եւ ֆրանս. հպատակները եւ հրաժարին այդ տեսակ որոշումէ մը։

Էնվէր փաշա յամառեցաւ սակայն, եւ յիսուն անգլ. ու ֆրանս. երեւելիներ բերել տալով փոխադրեց զանոնք Կէլիպօլու զրկեց։ (Մօք.)

Յունաց Գունարանիի քաղաքը մահանեց

Հռոմ 15. — Աթէնքէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Գոնստանթինի թագաւորը ծանրապէս կը տառապի թոքատապէ եւ գրեթէ մահամերձ է։ Ամբողջ Յունաստանի մէջ մեծ յուզում կը տիրէ։

Իտալիոյ տագնապը

Հռոմ, 14. — Թագաւորը այսօր ունկնդրութեան ընդունեց Ծերակոյտի եւ Երեսփ. Ժողովի նախագահները։ Յետոյ խորհրդակցեցաւ Պ. Ճիօլիթթիի հետ։

Հռոմ, 14. — Նախարարական տագնապին բացումէն ի վեր ամենամեծ գերագրգռութիւն կը շարունակէ տիրել ժողովուրդին մէջ, որ փողոցներէն անդադար կ'անցնի «կեցցէ՛ Սալանտրա, կեցցէ՛ Սօնինօ, անկցին դաւաճանները» պոռալով։

Տարտանէլի ռմբակոծումը

ԼՈՆՏՈՆ, 13 Մայիս. — Մայաօսի մէջ կատաղի կռիւներ տեղի կ'ունենան դաշնակիցներուն եւ Թուրքերուն միջեւ։ Գերման սպաներ տեսնուեցան, որոնք վերահսկուածեաններ ի ձեռին յառաջանալու տարամերժ թուրք զինուորներուն կ'սպաննային։

Թուրք բանակին սպայակոյտը Կէլիպօլուի Թերակղզին թողլով քաշուեցաւ Ռոտոսթօ։ Մուք.

Արասի յաջողութիւնը

Երեկոյեան զեկոյց մը կը ծանուցանէ որ Արասի հիւսիսակողմը տեղատարափ անձրեւի հետեւանօք զինուորական գործողութիւնք դանդաղեցան. եւ սակայն մեր յարձակողականը շարունակելով Անքըրի հարաւ-արեւմտեան կողմը՝ մէկ քիլօմէթր երկարող ամրացեալ խրամատ մը գրաւեցինք։ Երկրորդ գծի խրամատի մը մէջ 4 հարիւր գերմանացիի դիակներ գտանք, ինչպէս նաեւ յարձակմամբ առինք Նէօվիլի մէջ բազմաթիւ տուներ։

Կիրակիէն ի վեր հարիւրի չափ սպայ գերի բռնեցինք եւ գրաւեցինք քսան թնդանօթ, որոնցմէ ութը մեծ տրամագծով, ինչպէս նաեւ հարիւր միտրայէօզ եւ բազմաթիւ խրամատի ամրաձիգներ։

Արեւելեան ճակատը

ՊԵԹՐՈԿՐԱՏ, 14. — Զեկոյցի մը համաձայն, Շավլիի շրջանին մէջ կռիւները շարունակած են մեզի նպաստաւոր կերպով։ Հազար գերմանացի գերի բռնուած են Ցմիթրայէօզներով։ Արեւմտեան Կալիցիոյ մէջ երկուշաբթիէն ի վեր կռիւը նուաղած է. մեր զօրքերը կեդրոնացած են Սան գետին վրայ աւելի սահմանափակ ճակատով։ Աւստրիացիք իրենց զօրքերուն ամրացած դիրքերը պարպեցին Դնիեսթրի ձորէն մինչեւ ռումանական սահմանը երկարող գծին վրայ եւ տեղապահքով նահանջեցին Բրութ գետէն անդին՝ 140 քիլօմէթր երկարութեամբ ճակատի մը վրայ։ Թշնամիին հեծելազօրքը փորձեց պաշտպանել իրենց նահանջը, բայց մեր կրակը խանգարեց զայն։ Ռուսական հեծելազօրքը յաջողեցաւ զանազան կէտերու վրայ թշնամիին գիծերը ճեղքել։

“ԱՐԵՒ„Ի ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐԸ

Ուրախ ենք հաղորդել այժմէն ծանուցանելու որ իրենց պատուաւոր աշխատակցութիւնը բերել խոստացած են ԱՐԵՒին՝ հետեւեալ ծանօթ գրագէտներն ու հրապարակագիրները.

Տեարք՝

Տիգրան Կամսարական

Միքայէլ Կիւրճեան

Վահան Մալէզեան

Լեւոն Մկրտիչեան

Միհրան Պէկեան

(Խմբագրապետ Nouvelles-ի)

Ս. Սապահ Գիւլեան

Գրիգոր Սարգիսեան

(Թղթակից Temps-ի)

Յովհ. Սեթեան

Միհրան Տամատեան

ՀԱՅԿ. ԽՆԴՐԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ԻՆՉ ԿԸՍԷ ՊԱՀԱՆՋՍ

Ն. Վ. ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ

Մուգաթթամ արաբերէն մեծ օրկանը այս վերնագրին տակ իր Մայիս 4ի եւ երեքշաբթիի համարին մէջ կը գրէ երկար յօդուած մը, ուրկէ կը քաղենք հետեւեալ մասերը.

«Անցեալ շաբթուան սկիզբը Ն. Վսեմութիւն Պօղոս փաշա Նուպար, որդին Եգիպտոսի նախկին մեծ նախարարին Նուպար փաշայի, Ֆրանսա եւ Անգլիա իր մօտաւոր ճամբորդութեան առթիւ հրաժեշտի այցելութեան գնաց Ն. Բ. Սուլթանին եւ անոր ցոյց տուաւ այն հեռագիրը զոր ստացած էր Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսէն, որ իրեն փոխանորդութիւն կուտար իր անունով աշխատելու, մասնաւորապէս բանակցելու Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ քաղաքական անձնաւորութեանց հետ հայկական զարծերու մասին եւ լուծելու

Հայկական Խնդիրը որ երկար ժամանակներէ ի վեր ծանօթ է մեր ընթերցողներուն։

... Վերոյիշեալ բովանդակութեամբ հեռագրի մը ժամանումը Ռուսիայէն՝ բացորոշ կերպով կ'ապացուցանէ երկու կէտ։ Առաջին՝ թէ ռուս կառավարութիւնը տեղեակ է եւ հաճութիւն ունի անոր բովանդակութեանը, որովհետեւ կարելի չէ ենթադրել որ, այսպիսի իմաստով բաց հեռագիր մը հասնի Ռուսիայէն եւ ռուս կառավարութիւնը տեղեկութիւն ու հաճութիւն չունենայ անոր մասին, մանաւանդ ներկայ օրերուս՝ երբ գրաքննութեան կ'ենթարկուին Ռուսիայէն մեկնող բոլոր հեռագրական հաղորդակցութիւնները։ Երկրորդ՝ թէ եկած է ժամանակը Հայկական Խնդրոյ մասին վիճաբանելու Դաշնակիցներուն հետ, եւ թէ հետեւաբար Դաշնակիցները՝ իրենց բանակներուն եւ նաւատորմիղներուն Կ. Պոլսոյ դռները հասնելէն անմիջապէս վերջ, պիտի խորհրդակցին Արեւելեան Խնդրին լուծմանը մասին, որուն մաս կը կազմէ Հայկական Խնդիրը։

... Արդ, Հայոց Կաթողիկոսը երբ տեսաւ որ Դաշնակիցները կը պատրաստուին խորհրդակցելու արեւելեան հարցի զանազան կողմերուն շուրջ, փութաց իր կողմէ պատգամաւոր կարգել Ն. Վսեմութիւն Պօղոս Նուպար փաշան, որպէս զի պաշտպանէ հայոց պահանջումները եւ լրացնէ այն գովելի ջանքերը զոր ունեցաւ ասկէ առաջ, չխնայելով ո՛չ իր յոգնութիւնը եւ ո՛չ իր նիւթական զոհողութիւնները։ Փաշան անմիջապէս մեկնեցաւ։ Պիտի փափաքէինք որ այսպիսի ջանք եւ հոգածութիւն ունենային արաբ ազգին հարուստներն ու բարեկեցիկներն ալ, նա մանաւանդ Սուրիոյ երեւելիները, քանի որ Սուրիոյ խնդիրն ալ հայկական խնդրին չափ կարեւոր է։ Պէտք է խոստովանիլ սակայն որ հայերը սրտովին փարած են իրենց դատին եւ մեծ աշխատութիւն կը թափեն եւ կատարեալ համերաշխութիւն ունին իրենց մէջ, եւ իրենց համարակութեան գործերուն շուրջ իրենց նախանձախնդրութիւնը շատ աւելի զօրաւոր է քան Սուրիացիներունը եւ ուրիշ Արաբներունը որոնք իրենց պէս օսմանեան հպատակներ են։

Երկար տեսակցութիւն մ'ունեցանք Ն. Վ. Պօղոս փաշա Նուպարի հետ իր մեկնումէն առաջ՝ իր նպատակին եւ գործելու ուղղութեան մասին, հարցնելով թէ ի՛նչ բան մտադիր է պահանջել իր ազգին համար։ Լսելով «Կաթողիկոսին մտնաւոր պատգամաւոր»ին յայտարարութիւնները, բնաւ չզարմացանք իր քաղաքական բարձր ըմբռնումին, պերճաբան խօսուածքին եւ լեզուին շնորհալիութեանը վրայ՝ որոնցմով գլխէ գրաւել Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ քաղաքագէտները, ի կատար հանելու համար իր բաղձանքը։ Վասն զի ան կը քալէ իր հօրը ճամբով որ մեծ կարողութիւններ ցոյց տուաւ իր դիւանագիտական բանակցութեանց մէջ՝ Եգիպտոսի միջազգային դատարաններու կազմութեան խնդրին եւ այն զանազան խնդիրներուն առթիւ որոնք ծագեցան Եգիպտոսի արտաքին գործերու իր ղեկավարութեան ժամանակ, այնպէս որ եգիպտական կառավարութեան պաշտօնավարութենէն իր հրաժարելէն վերջն ալ՝ երկար ժամանակ վարժուած էինք կարդալ արեւելքի քաղաքական այդ մեծ վարպետին արժանիքներուն գովաբանութիւնները այս երկրին քաղաքական տարեգրութեանց մէջ։

Ն. Վ. Պօղոս Փաշա Նուպար մեզի ըսաւ թէ իր Ֆրանսա եւ Անգլիա երթալուն նպատակը՝ այդ երկիրներու պետական մարդերուն պայմաններ առաջարկել չէ, ո՛չ ալ միտք ունի անոնց յիշատակագիր մը ներկայացնելու եւ անոր ընդունելութիւնը պահանջելու, աւելցնելով որ եթէ իրենց պահանջները մերժուէին, Հայերը Դաշնակիցներուն դիմելէ պիտի դադրէին։ Ո՛չ երբեք։ Այլ իր նպատակն է իմանալ թէ Դաշնակիցները ի՛նչ կը փափաքին իր ազգին ապագայ բարօրութեանը համար, քանի որ այն արգելքները եւ կնճիռները որոնց երեսէն Հայերը կը զրկուէին Դաշնակիցներուն իրենց համար փափաքած բարիքները վայելելէ, անոնք հիմա մէջտեղէն վերցուած կամ վերցուելու վրայ են։ Ամէն անգամ որ հայերը կը հեծէին ու կը գանգատէին իրենց ենթարկուած հարստահարութիւններէն, բռնութիւններէն, հալածանքներէն ու ճնշումներէն, Դաշնակիցները կը կարեկցէին անոնց ու կը ցաւէին անոնց վիճակին վրայ, եւ սակայն կը զգուշանային անոնց գործին վճռական կարգադրութեան ձեռնամուխ ըլլալէ, վախնալով որ իրենց այս ընթացքը կրնայ վերջ ի վերջոյ առաջ բերել բացումը արեւելեան խնդրոյն եւ այն ալ իր կարգին կրնայ առաջ բերել ընդհանուր պատերազմ։ Այս պատճառաւ՝ միայն ժամանակաւոր դարմաններ կը տանէին, հնարաւորութեան սահմանին մէջ, եւ կը բաւականանային յորդորելով Թուրքիան որ կատարէ հայկական վիլայէթներուն բարենորոգումը եւ անոր բնակիչներն ապահովէ հարստահարութիւններէն, բայց վախնալով որ Գերմանիան կը բաժնուի իրենց պահանջումներուն մասնակցելէ, բարենորոգմանց գործադրութեան մասին խրատական եւ համոզիչ միջոցներու սահմանէն դուրս չէին ելլեր։ Սակայն հիմա այլեւս արգելիչ պատճառ չի մնաց. արեւելեան խնդիրը բացուեցաւ եւ եւրոպական ընդհանուր պատերազմը այսօր իրողութիւն է. Հայերը այս բաներուն մէջ ո՛ եւ է դեր կամ միջամտութիւն չեն ունեցած. հետեւաբար այլեւս ո՛չ մէկ արգելք կը մնայ դաշնակիցներուն՝ գործադրելու ի նպաստ հայերու ինչ որ իրենք անոնց համար կը փափաքէին եւ ապացուցանելու իրենց համակրութիւնը, առանց Աւստրիոյ հարցնելու կամ Գերմանիոյ հետ վիճելու։

Եթէ, ինչպէս ըսինք, Դաշնակիցները փափաքին խաղաղութեան վերահաստատութենէն վերջ դէպ ի հայերը իրենց համակրութեան ապացոյցը տալ, եւ հարցնեն անոնց թէ ի՛նչ կը պահանջեն իրենցմէ, եւ եթէ այնուհետեւ գործը թողուէր Ն. Վսեմութիւն Պօղոս Փաշային եւ ընտրութիւնը իրեն ձգուէր թէ՛ դաշնակիցներուն եւ թէ՛ հայերուն կողմէ, ինք պիտի ընտրէր իր ազգին համար՝ Պաշտպանութեան տակ վարչական անկախութիւն մը, այսինքն հայերը պէտք է ըլլան անկախ իրենց ներքին գործերուն մէջ եւ ինքնիշխան ըլլան իրենց երկիրներուն մէջ՝ երեք դաշնակից պետութիւններուն կամ անոնցմէ մէկուն պաշտպանութեանը տակ, ինչպէս որ անոնց կողմէ յարմար դատուի,—կամ ուրիշ խօսքով, Ն. Վսեմութիւնը կ'ընտրէ իր ազգին համար վարչական անկախութիւն՝ երաշխաւորուած դաշնակիցներուն պաշտպանութեամբը, սպասելով որ ժամանակը բերէ հասցնէ զիրենք քաղաքական անկախութեան։»

ԽԵՂԴՈՒՑԻՉ ԿԱԶԵՐԸ

Պելժիական այն պաշտօնական յանձնաժողովը, որ պաշտօն ունէր Գերմանացւոց կողմէ պատերազմական կանոններու եւ սովորութիւններու, ինչպէս նաեւ մարդկային իրաւանց բռնաբարման պարագաները քննելու, դատական նախարարին ուղղած է 24 Ապրիլ թուակիր հետեւեալ տեղեկագիրը, Գերմանացւոց կողմէ հեղձուցիչ կազերու գործածման մասին։

* * *

1915 Ապրիլ 22ին, Գերմանացիք Սթինսթրիթ-Լանկմարք բաժնին յարձակումը պատրաստեցին, հեղձուցիչ կազեր գործածելով։ Կազի ամպեր արձակուեցան եւ իջան Դաշնակիցներուն պաշտպանած խրամատներուն վրայ։ Այս կազերը, ըստ երեւոյթին կը կազմեն դոյն կանաչագոյն ցած ամպեր, որոնք հետզհետէ բարձրանալով, բաց դեղնագոյն ճերմակի կը դառնան։ Այս ամպը հարիւր մեթրի չափ բարձրութիւն ունի։

Այս կազերը կը թուի թէ մի քանի տեսակ են. chlora, formole-ի շոգիներ, nitrate-ի շոգիներ, anhydride sulfureux, եւ ցարդ անորոշ մնացած կազեր։

Զանոնք արձակելու համար, Գերմանացիք գործածած են հետեւեալ միջոցները։

Ա. Խրամատներու առջեւ վառուած կրակներ. այսպէսով արտադրուած կազերը հովէն տարուած են թշնամիին դիրքերը։

Բ. Հազաղակներ (ապակիէ սմաններ) որոնք նետուած են խրամատներու մէջ, կամ ձեռքով եւ կամ մասնաւոր գործիքներով։

Գ. Երկաթէ խողովակներ, որոնցմէ կազ կ'արձակուի։

Դ. Ռումբեր՝ հեղձուցիչ կազեր պարունակող։

Գերմանացւոց կողմէ գործածուած այս կազերուն ազդեցութիւնը կը տարածուի երեք մղոն հեռաւորութեան մը վրայ։ Մէկ կամ մէկուկէս վայրկեանէն մարդիկ կ'սկսին փսխել եւ արիւն թքնել։ Աչքերը եւ լորձնաւոր մասերը կը գրգռուին։ Մարդիկ թմրութենէ կը բռնուին, որ կը տեւէ երեք կամ չորս ժամ եւ երբեմն աւելի։

Գերմանացիք երկար ատենէ ի վեր կը պատրաստուէին գործածել կռուի այս բարբարոս միջոցը, որ արգիլուած է պատերազմական օրէնքներով։ Քանի մը շաբաթէ ի վեր պելճիական իշխանութիւնը տեղեկութիւն ունէր անոնց այս պատրաստութիւններէն։ Գիտէր որ Հասէլթի մօտ, մարզադաշտին վրայ փորձեր կատարուած են, շուներու վրայ հեղձուցիչ ռումբեր նետելով։ Գիտէր նաեւ որ այս կազերէն պարունակող հազաղակներ փոխադրուած էին բանակին ճակատը, եւ թէ հազարաւոր բերանակալներ պատրաստուած էին՝ յարձակողները այս կազերուն ազդեցութենէն պահպանելու համար։

Մարտ 30ին, 15րդ զօրաբանակին պատկանող Գերմանացի գերի մը կը յայտարարէր.

— Զիլպէքի շրջանին ամբողջ ճակատին վրայ, զրահապատ պատսպարաններու մէջ ամբարուած են մէկուկէս մեթր բարձրութեամբ հազաղակներ։ Այս ամանները հեղձուցիչ կազեր կը պարունակեն։ Տակաւին չեն գործածուած, բայց յառաջապահները հարկ եղած հրահանգները առած են. այս ամանները կը պարպեն դէպ ի թշնամին. ներքին ճնշումը կազերը կը վանէ դէպ ի առաջ. նպաստաւոր հով մը պէտք է։ Գործածողը մասնաւոր գործիք մը ունի գլխուն վրայ, իսկ զինուորները ամենքն ալ կերպասէ կապոց մը ունին իրենց բերնին վրայ։

Ապրիլ 15ին, 16րդ զօրաբանակի գերիներէն մին, հետեւեալ կերպով կը հաստատէր այս տեղեկութիւնները.

— Կազի հազաղակներ (0.80 մեթր բարձրութեամբ) 16րդ զօրաբանակին բոլոր ճակատին վրայ կը գտնուին. իւրաքանչիւր 40 մեթրի վրայ 20 ամաններ կան։

Ցնեւէ յանձնաժողովը, պատերազմական օրէնքներու շատ մը բռնաբարումներէն յետոյ, Գերման բանակին կողմէ երկարօրէն կանխամտածուած եւ գործադրուած այս նոր ոճիրը հանրային խղճի դատաստանին կը յանձնէ։

ԿԸ ՅԱՅՏՆԵՆՔ Մեր ջերմ շնորհակալութիւնը՝ ԱՐԵՒի երեւումին առթիւ բարեկամներու եւ համակիրներու կողմէ մեզի ղրկուած բազմաթիւ շնորհաւորական նամակներուն համար։

Նոյնպէս տեղւոյս եւրոպական եւ յունական մամուլին, որ համակրանօք ծանուցած էր մեր երեւումը, ինչպէս եւ ՑՈՒՍԱԲԵՐի Պատ. Խմբագրութեան, որ իր եղբայրակցական յոյժ սրտառուչ մաղթանքները ուղղելով մեզի՝ հաճած էր մեր մէկ ծանուցումին ծանուցումն ալ ընել։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Գահիրէի Առաջնորդարանին

Ազգ. Առաջնորդարանիս պէտք ունի Ընդհ. Տնօրէնի մը, որ գիտնայ քաջ կարդալ, գրել ու խօսիլ հայերէն եւ ֆրանսերէն, եւ խօսիլ արաբերէն. որ ունենայ հասկցողութիւն եւ փորձառութիւն օրէնսգիտական, հաշուական, հողային, կալուածական եւ առեւտրական գործերու, հանդերձ վարչական կարողութեամբ եւ տեղական պայմաններու հմտութեամբ։

Թեկնածուք մինչեւ ներկայ ամսոյ վերջին օրը պէտք է դիմեն մեզ, ապահովագրեալ նամակով, հաղորդելով նոյն ատեն կենսագրական մանրամասն տեղեկութիւններ.

Առաջնորդ Հայոց Եգիպտոսի
Թորգոմ Եպս.

ՀԱՅ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ ՄԸ
ԽՈՒԺԴՈՒԺ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Սահակ Ծ. Վրդ. Օտապաշեան.— Կենսագրութիւնը. — Գահիրէի հոգեհանգիստը։

Զարագոյժ լուրը գրեթէ նոր կ'իմացուի այստեղ, մինչդեռ ոճիրը որուն զոհ կ'երթայ մեր նոր եկեղեցականութեան ամենէն եռանդուն եւ խոստմնալից դէմքերէն մին, արդէն չորս ամսուան հնութիւն մ'ունի։

Զոհը Սահակ Ծ. Վրդ. Օտապաշեանն է, Պրուսայի երիտասարդ առաջնորդը, որ սպաննուած կ'իյնայ Հայաստանի հողին վրայ, ազգին հանդէպ իր պարտականութիւնը, իր բովանդակ պարտականութիւնը կատարած միջոցին։

Մեր Ս. Առաջնորդ Հայրը եկեղեցւոյ այս նահատակուած աշխատաւորին յիշատակը մեծարած է՝ անցեալ Կիրակի Գահիրէի Ս. Աստ. Եկեղեցիին մէջ պատշաճ արարողութիւններ կատարելով եւ քարոզելով։ Այս առթիւ, ստորեւ կը հրատարակենք հոգեհանգիստի այս հանդէսին նկարագրութեան հետ՝ հանգուցեալ եկեղեցականին կենսագրութիւնը եւ նահատակման պարագաները պարունակող գրութիւն մը, զոր ԱՐԵՒի համար հաճած է գրի առնել զինք մօտէն ճանչցող անձնաւորութիւն մը։

* * *

Կիրակի, յիշատակի պաշտօն եւ հանգստեան աղօթքներ կատարուեցան Գահիրէի Մայր Եկեղեցիին մէջ, ողբացեալ Տ. Սահակ Ծ. Վրդ. Օտապաշեանի հոգւոյն համար։

Հանգուցեալը բնիկ Սեբաստացի էր, եւ Արմաշու Դպրեվանքի չորրորդ շրջանի աշակերտներէն, ձեռնասուն Դուրեան Սրբոյն, եւ աշակերտակից Մեսրոպ Նարոյեան եւ Ղեւոնդ Դուրեան եպիսկոպոսներու։

Նախնական ուսումը առած էր իր ծննդավայրի Ազգ. Վարժարանին մէջ, եւ յետոյ ատեն մը ծառայած՝ Սեբաստիոյ նախկին Առաջնորդ Տ. Պետրոս արքեպիսկոպոսի մօտ, որուն յետոյ ժամանակ մը օգնական ալ եղաւ Դպրեվանքի շրջանը աւարտելէն վերջը։

1906ին, Սեբաստիայէն անցաւ Ամասիա, ուր Տեղապահութեան պաշտօն վարեց երկու տարի։ 1908ին Առաջնորդ ընտրուեցաւ Սամսոնի վիճակին, ուր մնաց երկու տարի։

Չորս տարի առաջ, ընտրուեցաւ Առաջնորդ Պրուսայի վիճակին, որուն Երեսփոխանական Ժողովը վերջերս Եպիսկոպոսական վկայական ալ տուաւ իրեն։

Անցեալ տարի, երբ Երզնկայի տեղական կնճռոտ գործոց կարգադրութեան համար Պատրիարքարանը դժուարութիւն կ'կրէր Պոլսոյ եկեղեցականներէն մէկը հոն ղրկելու համար, Սահակ Վրդ. ինքնաբերաբար յանձն առաւ առժամապէս երթալ եւ կատարել Պատրիարքարանի յանձնարարութիւնները։

Անցնելով Սամսոն — Ամասիա — Սեբաստիա, այսինքն իր նախորդ պաշտօնավայրերու ուղիղիծէն, կը ճամբորդէր Շապին-Գարահիսարի վրայով դէպ ի Երզնկա, երբ, դեկտեմբեր 20ի գիշերը, անծանօթ ոճրագործներ չարաչար յօշոտումով սպաննեցին զինքը իր կառապանին հետ, Ազբաշխ կոչուած հայաբնակ գիւղին մօտերը։

Եռանդուն բնաւորութեամբ, գործունեայ եւ ազգասէր եկեղեցական մ'էր։

Սեբաստիոյ մէջ օգտակարապէս վարած էր նաեւ Ազգ. Վարժարանաց Տեսչութեան պաշտօնը, իսկ Ամասիոյ պաշտօնավարութեան միջոցին, յաջողած էր երկրագործական վարժարանի փոխարկել Մարզուանի վանքը, որ իր մեկնումէն վերջը չկրցաւ շարունակել։ Սամսոնի պաշտօնը թէեւ խաղաղ չանցաւ, բայց խելքի ու կամքի տէր Առաջնորդի մը համարումը թողուց իրմէ վերջը. ինքն էր որ աւարտեց տեղւոյն նորակառոյց հոյակապ Եկեղեցին, որով կրնայ հպարտանալ Սամսոնի Հայութիւնը։

Պրուսայի մէջ, որ ազգային կեանքի տեսակէտով մեր ամենէն անմշակ դաշտերէն մին մնացած է դժբաղդաբար, իր պաշտօնավարութիւնը սկսած էր գովելի արդիւնաւորութեան մը յայսերը ներշնչել։

Թէեւ յաճախ չէր երեւցած հրապարակի վրայ, բայց ունէր գրչի գնահատելի կարողութիւն մը եւ ուսումնասէր միտք։ Այս տեսակէտով ուշագրաւ է իր վարդապետական վկայականի հիմ ծառայած քննադատական գրուածքը Հայ Բեմին վրայ, որմէ ինչ ինչ մասեր հրատարակեց Բաբգէն եպիսկոպոսի խմբագրած Լոյս կրօնաթերթին մէջ։

Քառասնամեայ հասակին, ազգային ծառայութեան ճամբուն վրայ, եղերական պայմաններու մէջ տեղի ունեցած իր մահը մեծ յուզում պատճառած է Պոլսոյ եւ գաւառներու մէջ, ուր գրեթէ ամէն տեղ յարգանքի սրտառուչ արտայայտութիւններ եղան իր յիշատակին համար։

Վիճակիս Առաջնորդը երէց եղբօր եւ միաբանակիցի սուգին խառնելով անձուրաց պաշտօնէի մը մահուան պատճառած կսկիծը, սրտի պարտք մը կատարեց, ժողովրդային մեծարանքի երեւոյթ տալով անոր հոգեհանգիստի պաշտօնին։

Օրուան Ընթերցուածէն բնաբան առնելով «Մորմոքէին մանաւանդ ի վերայ բանին թէ ոչ եւս տեսանելոց են զերեսս նորա» խօսքը, ցոյց տուաւ թէ ի՛նչ դեր կ'կատարէ նուիրումի ոգին հանրային ծառայութեան գործին մէջ, յետոյ ներբողը ըրաւ հանգուցեալին, մաղթելով որ Հայ եկեղեցականութիւնը, որ անցեալին մէջ իբրեւ ամենէն հոգեեռանդն մէկ մասը նահատակ Հայ ժողովուրդին, անոր կցորդն ու նոյնիսկ ներշնչողն էր եղած անձնուիրութեան սեղանին շուրջը, այսուհետեւ եւս գիտնայ անոր հետ քալել միշտ, աներկիւղ անցնելով վիշտի եւ արիւնի այն ճամբէն՝ որ ուղղեգիծն է իր կոչումին։

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԸ

Ռուսահայ թերթերու մէջ կը կարդանք Պաշտօնական Զեկուցում մը, Կովկասի զինուորական հրամանատարութեան կողմէ ուղղուած Թիֆլիզի նահանգապետին, որով կը յանձնարարուի յայտարարել հայ փախստականներուն, որ արգիլուած է Կովկասեան սահմաններէն հեռանալ։ Հայ փախստականները, ժամանակաւորապէս, այսինքն մինչեւ պատերազմական գործողութեանց վերջանալը, կրնան բնակիլ Գանձակի, Երեւանի եւ Թիֆլիզի նահանգներուն մէջ։ Անոնք որ չեն ուզեր մնալ, պէտք է իրենց հայրենիքը վերադառնան։ Այսպիսիներուն հայրենիք վերադարձը դիւրացնելու համար սահմանագլխի իշխանութիւնները առանց արգելքի պիտի թողուն որ անոնք անցնին սահմանագլուխը եւ իրենց իրեղէններէն ալ մաքս չի պիտի առնուի։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ
ԱԶԳ. ՇԱՀԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ

Մշակի Ապրիլ 11ի թիւին մէջ կը կարդանք հետեւեալ խմբագրականը, որուն պարունակութիւնը կուգայ սփոփանքով կերպով ապացուցանել թէ Վեհ. Կաթողիկոսին լիակատար համաձայնութեամբն ու օրհնութեամբը սկսուած «Ազգային շահերու պաշտպանութեան հիմնադրամ»ին ձեռնարկը որքա՛ն մօտ է ամէն հայու սրտին, եւ թէ ինչպէ՛ս, Կովկասի մէջ անգամ, ուր մեր եղբայրները ստիպուած են լիաբերան նպաստել Փախստականներու եւ Կամաւորներու օգնութեան կրկնակ նպատակաւ, այս ձեռնարկը ա՛յն աստիճան կարեւոր կը նկատուի՝ որ հարկ կը տեսնեն հոն եւս Հիմնադրամին իրենց նիւթական մասնակցութիւնը բերել.

«Մշակի այսօրուայ համարում տպում ենք հայկական ազգային պատգամաւորութեան պետ Պօղոս փաշա Նուպարի շրջաբերական կոչը, ուղղուած երկրագնդի վրա ցրուած ամբողջ հայութեան, որով յայտնելով թէ ազգային շահերի պաշտպանութեան գործի համար մի յատուկ հանգանակիչ յանձնաժողով է կազմել իր նախագահութեամբ, հրաւիրում է բոլոր հայերին մասնակցել այդ մեծ հանգանակութեան։

Մինչ այդ՝ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը, որի նախագահն է Պօղոս փաշան, բացել էր հանգանակութիւն յօգուտ հայ փախստական գաղթականների եւ այդ հանգանակութեան արդիւնքից եւս 60,000 ր. ուղարկուած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, սակայն այդ հանգանակութիւնը այժմ փակուել է եւ ձեռնարկուած է նոր, ընդհանրական, համազգային մի հանգանակութեան յօգուտ յաղթանակի այն դատի որի պաշտպանութիւնը եւրոպական մեծ պետութիւնների առաջ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը յանձնել էր Պօղոս փաշային, այն է, Թիւրքիայի հայ ժողովրդի իրաւունքների եւ վիճակի բարւոքման հարցի պաշտպանութիւնը։

Այդ դատի յաջողութեան համար պահանջվում է, ինչպէս գրում է Նուպար փաշան, անխտրաբար բոլոր հայերի համագործակցութիւնը պատմական այն մեծ րոպէին, երբ մեր ազգի ապագան խնդրի նիւթ է եւ նրա ճակատագիրն եւս պէտք է վճռուի։

«Մշակ»ը, որ իր աջակցութիւնն է տուել Հայկ. Բարեգ. Ընդհ. Միութեան, որի խմբագիրը այժմ եւս, իբրեւ լիազօր ներկայացուցիչ նրա նախագահի, հրաւիրուած է աջակցել այդ հանգանակութեան, իր քաղաքական եւ ազգային պարտքն է նկատում յորդոր կարդալ իր ընթերցողներին եւ Ռուսաստանի հայ ժողովրդին՝ արձագանք տալ Նուպար փաշայի համազգային ձեռնարկին, այն դատի յաղթանակի համար, որի լուծման համար այնքան աշխատեց ռուսաց մեծազօր կառավարութիւնը եւ որը պէտք է պսակուի ռուսական զէնքի եւ զօրքի յաղթանակով։

«Մշակը» պատրաստ է յօժարակամ նուէրները հասցնել իր տեղը։

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Մանսուրայէն կը գրեն մեզ.— «Այս տեղի հայերը, թէեւ թուով քիչ, բայց պատուաւոր դիրք մը բռնած են տեղացիներու եւ օտարներու քով։ Մօտերս ազգային շահերու պաշտպանութեան համար հանգանակութիւն պիտի ընենք։

«Նախընթաց օր, ժամը 2ին, հոս ժամանեց Ջօր Մաքսուէլ եւ վերադարձաւ 3ին։ Այցելեց հիւանդանոցը ուր կային Ֆրանսացիներ, եւ պտտեցաւ 2 վիրաւորեալներու՝ շէնքերը որոնք մօտերս հիւանդանոցի պիտի վերածուին։ Սիւրիացիներ եւ Եգիպտացիներ ամէն օր այցելութիւն կուտան հիւանդներուն եւ նուէրներ կը տանին։ Հայերէն՝ Ճէպէճեան եղբարց տիկինները 2000 սիկարէթ տանելով բաշխեցին. ուրիշներ ալ նոյնը պիտի ընեն։

«Այս տեղի ամբողջ Հայութեան մէջ մեծ համակրութիւն մը կայ դէպի ԱՐԵՒ թերթը։»

Ընդհ. Հանգանակութիւն
ի նպաստ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՀԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՖՈՆՏԻՆ

Ա. ՑՈՒՑԱԿ ԳԱՀԻՐԷԻ

	Եգ. դրշ.
Վսեմ. Պօղոս փաշա Նուպար	10,000
» Եագուպ Արթին փաշա	10,000
« Յովհաննէս Պէյ Մաթոսեան	10,000
Տեարք՝ Ոնն	20,000
Բիւզանդ Մասրաֆ	5,000
Յովհաննէս Տիրատուր	1,500
Տէր Հէքէքեան փաշա եւ Դուստր, Տիար Նշան Եագուպեան, Միհրան Ղազարոսեան, Գէորգ Տէր Միքայէլեան (մասնավճարով), 1,000 ական	4,000
Սմբատ Փափազեան	600
Լ. Սաեփանեան, Յարութիւն Աշըղեան (Ա. մասնավճար,) 500-ական	1,000
Կ. Թիւանց (մասնավճարով),	400
Բրուտեան Եղբարք (մասնավճարով)	300
Երուանդ Ֆէրմանեան (Ա. մասնավճար)	250
Գ. Խասգուլեան, Ա. Փափազեան, Արամ Ա. Պասմաճեան (Ա. մասնավճարներ) 200 ական	600
Տիկին Լ. Լէքէճեան	200
Տիար Մովսէս Յովհաննէսեան (Ա. մասնավճար)	150
Տէր Սահփանեան Եղբ., Տօքթ. Ն. Պ. Բէշչեան, Յանիկ Զաքըր, (Ա. մասնավճարներ) 100ական	300
Երուանդ Աւագեան (Ա. մասնավճար)	50
Գումար	64,350

ՏԵՂԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Ն. Բ. Սուլթանին ամառնային բնակավայրը պիտի ըլլայ, ինչպէս յայտնի է, Րաս էլ-Թինի պալատը, որուն նորոգութեան աշխատութիւնները աւարտած ըլլալով՝ այժմ կահաւորումը կը կատարուի փութով։ Կարասիներու մեծ մասը Գաֆրէլ Ապտինի պալատէն բերուած եւ տեղաւորուած են արդէն, իսկ ընդունելութեան դահլիճին եւ Ն. Բ. Սուլթանի յարկաբաժնին յատուկ գորգերն ու մաս մը կարասիները տեղւոյս վրայ կը գնուին Դիւանապետ Մահմուտ Շիւքրի փաշայի կողմէ։

Բրիտանական Կառավարութեան Ներկայացուցիչ Սըր Հ. Մաք-Մահօն մօտերս Մինիէ պիտի այցելէ, ուր այժմէն պատրաստութիւններ կը տեսնուին զինք արժանաւորապէս ընդունելու համար։

Եգիպտոսի «Ազատական Կուսակցութիւն»ը մահազդ մը ղրկած է արաբական թերթերուն՝ ծանուցանող այդ կուսակցութեան մահը ... կամ անձնասպանութիւնը։ Կուսակցութեան նախագահ Մուհամմէտ պէյ Ֆարիտ իր կողմէ կը յայտնէ սակայն թէ պիտի չարունակէ «անձնապէս» գործելու, այսինքն բրիտանական գրաւման դէմ եւրոպական վեհապետներուն եւ դահլիճներուն մօտ ատեն ատեն բողոքի հեռագիրներ ղրկելու...

Բամպակին Եգիպտոսէ Իտալիա արտածումը արգիլող հրամանագիրը մօտերս կարգ մը փոփոխութիւններու պիտի ենթարկուի, այնպէս որ Իտալիոյ մանարաններուն համար կանխապէս եղած վաճառումները կարենան գործադրուիլ։

Զին. Օթօմօպիլ մը նախորդ իրիկուն քաղաքիս Սիտի Մեթուալի փողոցին անկիւնէն անցած միջոցին կոխոտեց տղայ մը, որ ծանրապէս վիրաւորուելով արաբական հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ։

Խարդախեալ ըմպելիներու դէմ զին. իշխանութիւնը կը շարունակեն խիստ միջոցներ գործադրել։ Այսպէս վերջին օրերս Զին. Ատեանը քանի մը դատապարտութիւններ արձակած է պանդոկատէրերու դէմ, որոնց մին 20 ոսկի, երկուքը 10, եւ չորսը 5ական ոսկի տուգանք պիտի վճարեն. միւս կողմէ, զին. իշխանութիւնք այս շաբթուընէ սկսեալ արգիլած են Ալեքսանդրիոյ քարափներուն վրայ ոգելից ըմպելիներու վաճառումը՝ նկատելով որ անոնց մեծ մասը խարդախուած է։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐԵՐ

Միտիա, Իզմիր, Պօլիս

Լոնտոն, 13.— Ռուսները սկսան զօրք ցամաք հանել Միտիայի (Սեւ Ծով) կողմը, հակառակ Թուրքերու բուռն կռիւին։

«Կէօպէն» զրահաւորը Վառնայէն դուրս ելած էր ռուս զօրաց փոխադրանաւերը ընկղմել փորձելու համար. բայց ռուս մարտանաւերուն թնդանօթաձգութիւնը ստիպեց զինքը իսկոյն Վառնայի մէջ ապաստանիլ։

— Միթիլլենէն եկած լուրեր կը ծանուցանեն թէ Իզմիրի զինուորական իշխանութիւնները կ'սպասեն Դաշնակից ուժերուն կողմէ ծովէն ու ցամաքէն միաժամանակ յարձակման մը։

Ժընեւ, 13.— Սելանիկէն հասած հեռագիր մը կ'ըսէ որ խռովութիւններ ծագած են Պոլսոյ մէջ։ Հազարաւոր ցուցարարներ փողոցներէն կ'անցնին եւ մեծ վաճառատուները եւ օթէլները կը թալլեն։ Ամենէն վնասուածը՝ Բէրա Բալաս օթէլն է։ Ոստիկանութիւնը անկարող ըլլալով զսպելու անկարգապահութիւնները, կայսերական պահակազօրքին դիմուեցաւ ցուցարարները ցրուելու համար։ Բաւական թիւով մեռեալներ կան։

Ուտելիքներու գինը անհամեմատ կերպով սուղցած է, շատ մարդիկ անօթութենէ կը մեռնին։ (Մօք.)

Տարտանէլի մէջ
«ԿՈԼԻԱԹ» ԸՆԿՂՄԱՆ
ԸՆԴԾՈՎԵԱՅԻ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լոնտոն, 13 Մայիս. — Երեսփոխանական ժողովին մէջ Պ. Չըրչիլ հաղորդեց որ անգլիական «Կոլիաթ» պատերազմական նաւը Տարտանէլի մէջ թօրփիլէ մը ընկղմեցաւ. կը վախնայ որ 5հարիւր չափ մարդ կորսուած ըլլայ։ Հաղորդեց նաեւ թէ «E 14» ընդծովեան Մարմարայի ծովուն մէջ ընկղմած էր երկու թնդանօթաձիգ նաւ, ինչպէս նաեւ փոխադրանաւ մը։ Աւելցուց նաեւ որ «Կոլիաթ» երէկ երեկոյ իսկ նեղուցին մէջ կը գտնուէր ֆրանսական կողը պաշտպանելու համար եւ յարձակում կրած էր հակաթորփիլանաւերէ։ Քսան սպայ եւ 160 մարդ ազատած են։ Ռ.

Արեւմտեան ճակատին

Բարիզ, 13 մայիս. — Պաշտօնական զեկոյց մը կը հաղորդէ որ փայլուն յաջողութիւններ ունեցանք Արրասի հիւսիսակողմը։ Նօթրտամ տը Լօրէթի մէջ կատաղի կռիւներ տեղի ունեցան։ Արշալոյսին թշնամին դիրքերուն տիրացած էինք, ծանր կորուստներ պատճառելով անոր։ Քարանսիի անտառը գրաւեցինք, ինչպէս նաեւ անոր հիւսիսակողմը գտնուած բարձունքը, որ ահագօրէն ամրացած էր։ Գերմանացիք ուժեղ դիմադրութիւն մը փորձեցին, բայց հարուածներով սուինէ անցուցինք եւ 30 սպայ եւ 1030 զինուոր գերի առինք։

Սուշէզի մօտ բուռն ընդդիմութիւն մը խորտակեցինք եւ Նէօվիլի մէջ զգալի յաջողութիւններ ունեցանք։ Նէօվիլ-Սէն-Վաաթի ճամբան գրաւեցինք եւ այս վերջնոյն տիրացանք տուն առ տուն։ Գրաւեցինք նաեւ Պուա Լը Բրէթի մէջ խրամատներու գիծ մը։

ԲԱՐՈՆՍԻԻ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Բարիզ, 14 Մայիս. — (պաշտօնական) Արրասի հիւսիսակողմը մեր յաջողութիւնները կը շարունակուին։ Բարոնսին ամբողջովին գրաւեցինք։ Պատերազմական աւարը, որուն քանակութիւնը դեռ հաշուուած չէ, խիստ մեծ թիւ մը կը ներկայացնէ։ Բարոնսիէն դէպի հիւսիս կը յառաջանանք։ Գրաւեցինք նաեւ Ալլէն-Սէն-Նազէրը, ի բաց առեալ Արեւելեան եզերքին վրայ քանի մը տուներ, մէկ քանի հարիւր գերի բռնեցինք։ Նոյնպէս Նէօվիլ-Սէն-Վաաթի մէջ յարձակմամբ առինք խումբ մը տուներ, եւ ձեռք անցուցինք 17 հատ թնդանօթ եւ մեծ տրամագծով խորտակիչ։ Արկօնի մէջ, ի Պակաթէլ, գերմանական երկու հակայարձակում հետ մղեցինք։ Աշզի գիծը յարձակեցանք եւ առինք Սուշէզի հարաւ-արեւմտակողմը բազմաթիւ խրամատներ եւ պահեցինք Լօռ-Արաս ճակատին վրայ մեր բոլոր նախորդ գրաւումները։

Արեւելեան ճակատին

Բեթրոկրատ, 13 Մայիս. — (Պաշտօնական) Ռուսերը յարձակողականի սկսան Ժավօրնիքի լեռներուն շրջանին մէջ, ուր թշնամին այս վերջի օրերս 5000է աւելի գերի թողուց։ Յաջողութեամբ յառաջացանք Զէրնօվից — Օզէրթէնի ճակատին վրայ գծէն 40 մղոն եւ միմիայն երկուշաբթի օրը 500 գերի առինք։ Գրաւեցինք նաեւ 6 թնդանօթ։ Թշնամին ամբողջութեամբ պարպեց Տնիէսթէրի ձախ եզերքը։ Ռ.

Բեթրոկրատ, 14.— Շավլիի կողմէ 5 հակայարձակում հետ մղեցինք։ Պարտութեան մատնեցինք գերման զօրամաս մը որ կը փորձէր մեզ շրջապատել։ Արեւմտ. Կալիցիոյ մէջ ճակատամարտին սաստկութիւնը կը նուազի։ Տնիէսթէրի եզերքին յառաջանալու վրայ ենք։ Ամսոյս 11ին երկու գումարտակ ջախջախեցինք, իսկ երրորդ մը անձնատուր եղաւ։ Թշնամին սկսաւ նահանջել անկարգ կերպով։ Հազարաւոր գերիներ առինք։

Իտալիա կը մասնակցի՞
ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ

Հռոմ, 12.— Բիւլովը որ մայր թագուհիին բարեկամական միջամտութիւնը խնդրած էր, հետեւեալ պատասխանը ստացաւ. «Սավուայի տան մէջ միայն մէկ պետ կայ»։ Ռ.

Հռոմ, 14.— Իտալիոյ բոլոր քաղաքներուն մէջ աղմկալի ցոյցեր կը կատարուին ի նպաստ միջամտութեան։

—Նախկին Նախարարապետ Ճիոլիթթիի եւ չէզոքութեան կողմնակիցներու դէմ թշնամական ցոյցեր կատարուեցան։ Պ. Ճիոլիթթիի եւ գերման դեսպան Ֆօն Պիւլովի բնակարանները զօրքին կողմէ պաշտպանուած են։

— Գերմանասէր թերթերը հրապարակներու վրայ կ'այրուին. մանաւանդ «Բօբօլօ Ռօմանօ» եւ «Լա Վիթթա» թերթերուն խմբագրատուններուն վրայ յարձակելով ջարդուփշուր ըրաւ զանոնք։

— Կը ծանուցուի որ իտալական կանանչ տետրակ մը հրատարակուելու վրայ է, որ մինչեւ վերջին աստիճան շահեկան պարունակութիւն պիտի ունենայ։

— Նախարարութիւնը հրաժարեցաւ։ Հրաժարումի որոշումը տրուեցաւ Նախարարական Խորհուրդի մը մէջ, ուր Սալանտրա Նախարարապետը պարզեց իր պաշտօնակիցներուն մէկ կողմէ միջազգային կացութիւնը եւ միւս կողմէ խորհրդարանական եւ ներքին կացութիւնը։

Նախարարական հրաժարումը աննկարագրելի իրարանցում եւ գրգռութիւն առաջ բերաւ ամբողջ Իտալիոյ մէջ։

Մ. Սալանտրա յայտարարեց թէ ծայրայեղ կուսակցութիւններու մէկ անձնչան մասին ընդդիմութիւնը անկարող է չէզոքել կառավարութիւնը իր ուղեգծէն, որ նպատակ ունէր ամէն գնով եւ միջոցներով հետապնդել ազգային ձգտումներուն իրականացումը։ Բայց կառավարութիւնը պէտք ունէր բոլոր սահմանադրական կուսակցութիւններու միահամուռ աջակցութեանը՝ ղեկավարելու համար ստեղծուած խիստ ծանրակշիռ կացութիւնը։

Բոլոր նախարարները համամիտ գտնուեցան իր տեսութեանց եւ միաձայնութեամբ հրաժարելու որոշում տուին։ Նախարարապետը անձամբ գնաց Քուիրինալի պալատը թագաւորին մատուցանելու նախարարական հրաժարականը։ Թագաւորը իր որոշումը վերապահեց։ Նախարարութեան հրաժարումը աննկարագրելի իրարանցում առաջ բերաւ ամբողջ Իտալիոյ մէջ։

Աւստրիական դեսպանատան առջեւ բուռն ցոյցեր տեղի կ'ունենան։

Ժողովուրդը գերագրգռուած է. կեդրոնական փողոցներու անցքերը բռնուած են զինուորական ջոկատներով։

«Լիւզիթանիա»յէն ետք

ԼՈՆՏՈՆ, 13 Մայիս. — Երէկ երեկոյ Լոնտոնի մէջ հակագերմանական բուռն կռիւներ պատահեցան։ Գերման վաճառատուններ կողոպտուեցան եւ փճացուեցան ու մէջը գտնուող բոլոր անձերը խոշտանգուեցան, հակառակ որ շատեր կանխաւ փախուստ տուած էին՝ իրենց վաճառատուները ներսէն ամրացնելէ ետք։ Ոստիկանութիւնը անկարող եղաւ դրդռութիւնը զսպելու եւ մինչեւ անգամ քանի մը ոստիկաններ վիրաւորուեցան ցուցարարներու կողմէ որոնք գլխաւորաբար երկու սեռի երիտասարդներ էին։ Քանի մը տեղ զօրքը ինքնաբերաբար օգնեց ոստիկանութեան։ Լիվըրփուլի մէջ նախապէս պատահած երկու հարիւր վաճառատան փճացումէն ետք նոր դէպք չի պատահեցաւ, շնորհիւ Գերմանացիներու ձերբակալման եւ արտաքսման։

ԼՈՆՏՈՆ, 13 Մայիս. — Հետեւեալ անունները այս իրիկուն ջնջուեցան Ծնրադրի ասպետութեան կարգէն. Ֆրանսուա-Ժոզէֆ կայսրը, Գայզէր Վիլհէլմ, Վիւրթէմպերկի թագաւորը, Հէսի մեծ դուքսը, Բրուսիոյ Հանրի իշխանը, Սաքսոնպուրկի դուքսը, Քիւմպէրլանտի դուքսը։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԶՕՐԱՀԱՒԱՔՈՒՄԸ

ԼՈՆՏՈՆ 13. — Լորտերու ժողովին մէջ խօսելով Անգլիայի զինուորագրութեան մասին, Լորտ Հալտէն ըսաւ որ եթէ բացարձակապէս հարկ ներկայանայ՝ կրնայ ըլլալ որ կառավարութիւնը վերստին քննէ զինուորական կամաւոր ծառայութեան դրութիւնը։ Այսուհանդերձ կը փութայ աւելցնել թէ առ այժմ պատերազմ. նախարարութիւնը նորագիր զինուորներով ողողուած է։

Իտալական նոր դահլիճը

Հռոմ, 15.— «Թրիպունա» կը ծանուցանէ որ Երեսփ. Ժողովոյ ատենապետ Պ. Մարքօրա թագաւորին կողմէ պաշտօն ստացաւ նոր դահլիճը կազմելու. «Ճիօռնալէ տ'Իթալիա» կը նկատէ թէ Սալանտրայի դահլիճին վերահաստատումը հաւանական է։

Ամբողջ Իտալիոյ մէջ միջամտութեան ի նպաստ ցոյցեր կը շարունակուին։

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ Տպարան
Մ. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
Imp. Economique - Alex.

Տոքթ. ՂԱԶԱՐՈՍ ԱՐԹԻՆԵԱՆ

ՎԿԱՅԵԱԼ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ՇԱՐԱ ՊԷՅՆ ԷԼ ՆԱՀՏԷՅՆ
ԲԱԼԱՋԻ ՎԱՃԱՌԱՏԱՆ ԴԻՄԱՑ

Հիւանդներ կ'ընդունի առաւօտեան ժամը 8էն մինչև իրիկուան ժամը 7ը։

Ակռաները կը մաքրէ ու կը քաշէ առանց ցաւի։ Ակռաներու համար ոսկիէ, քաուչուքէ կամ Ամերիկեան վերջին գիւտ եղող ուրիշ տեսակ նիւթերէ քուրօն կը շինէ առանց զսպանակի կամ քիմքի վրայ բան մը դնելու։

Բոլոր գործերը մաքուր եւ խղճի մտօք կը կատարուին։

Մարդ կեանքին մէջ անգամ մը ծախսելով կ'ազատի ակռաներու անտանելի ցաւերէն եւ հանգիստ կ'ապրի։

Գիները խիստ չափաւոր են։ Մասնաւոր ակռայի դեղեր ալ կը գըտուին։

ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆ ԾԽԱԽՈՏԻ

եւ Եգիպտական սիկարէթներու

ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԶԱԿԱԶԻԿ-ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

Համբաւաւոր են իր Ապունիկմա (Ասող) Ծխախոտները եւ Սիկարէթները

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

ՔԱՐԻՒՂԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ

Աղեքսանդրիա, ՍԻՏԻ ՄԻԹՈՒԱԼԼԻ փողոց թիւ 40
(Աքքարինի մզկիթին դէմը)
Թէլէֆոն թիւ 33-45

Այս վաճառատունը կը հայթայթէ Աղեքսանդրիոյ եւ Ռամլէի մէջ ՄԱՆԹԱՇԷՖԻ հարազատ ռուսական եւ ամերիկեան քէթրօլը, խիստ չափաւոր գիներով։

Ապրանքները օրը օրին կը յանձնուին ամենայն կանոնաւորութեամբ։

ԴԻՄԵՑԷՔ ԵՒ ԳՈՀ ՊԻՏԻ ՄՆԱՔ։

ՆԷՇԸՆԸԼ ՊԱՆՔ ՕՖ ԷՃԻՊԹ
(National Bank of Egypt)

Դրամագլուխ Անգլ. Ոսկի 3,000,000
Պահեստի գումար » » 1,300,000

Կեդրոնատեղի՝ ԳԱՀԻՐԷ — Մասնաճիւղ՝ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

Գործակալութիւններ՝ Ասիուտ, Ասուան, Պէնհա, Պէնի-Սուէֆ, Շէպին-էլ Գոմ, Տամանհուր, Մինիէ, Փոր-Սաիտ, Սուաքիմ, Սոհակ, Թանթա, Զագազիկ, Մուսքի (Գահիրէ), Լուքսոր, Փոր-Թուսան ու Լոնտոն

Կը կատարէ դրամատանց յատուկ բոլոր գործառնութիւնները

ՊԱՆՔՕ ՏԻ ՌՕՄԱ
Banco di Roma

Հաստատեալ 1880ին

Դրամագլուխ, 200,000,000 ֆրանք ամբողջապէս վճարեալ

ԸՆԴՀ. ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ — ՀՌՈՄ

Կեդրոնավայրք. — Բարիզ, Ճէնովա, Նափոլի, Թուրինօ, Ֆիօրէնցա, Աղեքսանդրիա, Կ. Պոլիս, Պարչէլօն, Գահիրէ, Մալթա, Աֆրիկեան Տրիպոլիս

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂՔ

Ալպա	Ֆարա Սապ	Բինէրօլօ
Ալպանօ Լացիալէ	Ֆէրմօ	Սիէնա
Արէցցօ	Ֆօսանօ	Սուպիաքօ
Ավէցցանօ	Ֆրասքաթի	Թարրակօնէ
Պէնդապի	Ֆրօսինօնէ	Թիվօլի
Պրաչչիանօ	Լուքքա	Թօրրէ Անունծիաթա
Մօնթէ Քաթինի	Մօնտօվի	Վէլլէթրի
Գանէլի	Մօնպլանշ	Վիարէճճիօ
Գասթէ Նուօվօ	Օրպէթէլլօ	Վիթէրպօ
Գօրնէթօ Թարքուինօ	Օրվիէթօ	
Տէրնա	Բալէսթրինա	

ՊԱՆՔՕ ՏԻ ՌՕՄԱ կ'զբաղի ամէն տեսակ սեղանաւորական գործողութիւններով, այսինքն արժեթղթերու վրայ ավանս, Եւրոպայի եւ Եգիպտոսի կարեւոր քաղաքներուն իրայ փոխգիր, չէք եւ «լէթըր տը քրէտի», հեռագրաւ վճարումնք, Եգիպտոսի եւ Եւրոպայի վրայ պարտամուրհակներու գանձում, Կտրօններու եւ վիճակահանութենէ շահուած պարգեւներու գանձում, Եւրոպայի եւ Եգիպտոսի մէջ պօրսայի հրամաններու գործադրութիւն, Արժեթղթերու պահպանութիւն, Ապրանքներու պահպանում եւ ավանսի գործողութիւն։

ՊԱՆՔՕ ՏԻ ՌՕՄԱ կ'ընդունի դրամական աւանդներ, ուզուած ատեն կամ որոշ պայմանաժամով վճարելի։

ՊԱՆՔՕ ՏԻ ՌՕՄԱ օտարականներու համար յատուկ մասնաճիւղ մը բացած է Մօնթէքաթինօի համբաւաւոր ջերմուկները, ուր ամէն տեսակ սեղանաւորական դիւրութիւններ կ'ընծայուին յաճախորդներուն։

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ

Մասնաճիւղ Աղեքսանդրիոյ — 9 Ֆրանք փողոց

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԻՆՔՆԱՎԱՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳՐԵՑ

Ս. ՏԱՊԱՃ ԳԻՒԼԵԱՆ

Ամէն Հայու համար կենսական և արժէքական խնդրոյն մասին յոյժ շահեկան տեսութիւն մը։

ՓՆՏՌԵԼ ԲՈԼՈՐ ԳՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒՆ ՔՈՎ։

Գին 5 դրշ. ողջ

ԱՆԴՐԷԱՍ ՄԿՐԵԱՆ

ՆԿԱՐԻՉ-ՆԵՐԿԱՐԱՐ

Րիւ Սէսոսթրիս, 1 (Յունաց Աւէրօֆ աղջկանց վարժարանին ետեւ)

18 տարիէ ի վեր Աղեքսանդրիա հաստատուած եմ։ Ներկի, զարդանկարի, նշանատախտակի [թապէլա], իւղանկար պատկերներու և լուսանկարչական ֆօներու վերաբերեալ կատարած աշխատութիւններովս գոհ թողուցած եմ Եւրոպացի յաճախորդներս։ Գիներս՝ միշտ Արաբ արհեստակիցներէն սուղ, իսկ Եւրոպացիներէն աժան են։